

Tasarımda Mesleki Terminoloji Karmaşası Üzerine Bir Çözümleme

Doç. Dr. Serkan GÜNEŞ

*Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü
serkangunes@gazi.edu.tr*

Arş. Gör Hatice S. KESDİ

*Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü
haticesaydin@gazi.edu.tr*

ÖZET

Mesleki terminoloji, hem meslek içi özelleşmiş bilginin üretimi ve sunumu hem de gerek eğitim sürecinin gerekse pratiğe dayalı uzman paylaşımının etkin ve özel iç iletişimi için esastır. Mesleki terminolojide yaşanan problemler mana (maksat) ile lafız (söyleyiş) farkı oluşmasına, amaçlanan tartışma eksenin oturamamasına, anlam olarak ittifak edilmeyen hususlarda sonu gelmeyen tartışmalara yol açmaktadır. Çalışma tasarım süreçlerinde kullanılan bazı ifadeleri içerik, kapsam ve iç ilişkileri açısından sorgularken, konu hakkında geleceğe dönük değerli tartışmalara zemin hazırlama amacını taşımaktadır. Bu anlamda tasarım süreçlerinde kullanılan kavram, nosyon, fikir, düşünce anlayış ve yaklaşım gibi ifadeleri tasarım bağlamında örneklerle açıklanacaktır.

Anahtar kelime: Tasarım terminolojisi, kavram, tasarım düşüncesi, tasarım yaklaşımı, tasarım anlayışı, tasarım felsefesi.

GİRİŞ

Yaratımı konu alan her süreçte, ister açıkça beyan edilsin, isterse tasarım nesnesi içinde gömülü halde açığa çıkarılmayı beklesin yaratıcı öznenin bir mesaj kaygısı vardır (Crilly ve ark., 2008; Bayrakçı, 2012). Eğer tasarım eyleminin arkasındaki amaç her türlü somut nesne üzerinden tinsel varlığa ait bir mesaj verme ise, nesnede somutlaşmış bu mesaj kadar, mesajın tutarlı şekilde üretimi ve aynı tutarlılık bağlamında ürünün içine gömülmesi önem kazanır. Yaratıcılığı esas alan tüm eğitim süreçlerinde de, süreç boyunca özde hedeflenen, öğrencinin bağımsız şekilde tasarım nesnesi üzerinden vermek istediği mesajı farklı ortamlardan beslenen gerekçeleri ile oluşturmasını ve bu mesajın aracı nesnede algılanabilir şekilde gömülmesini sağlamaktır. Eğer tasarım nesnesine gömülmeye çalışılan mesaj ile nesne üzerinden algılanan mesaj arasında bir rezonans var ise, amaç bir bakıma gerçekleşmiş olur (Crilly, Maier ve Clarkson, 2008).

Bu çalışmada, tasarımın arkasında olan bu mesajların ifadesinde sıklıkla yaşanan terminoloji karmaşası ele alınacaktır. Nitekim terminoloji vasıtası ile ifade edilmeye çalışılan bazı olgular, eğer herkesin anlam olarak ittifak etmediği ifade biçimlerinde ise, anlama yetisinin her türlü keşif girişimine direnç gösteren, anlamayı ve karşılıklı iletişimi kimi zaman yetersiz kılan niteliktedir. Bu tür bir terminoloji problemi, yani kastedilen mana (maksat) ile lafız (söyleyiş) farkı, tartışma ekseninin sınırlarının da bulanıklaşmasına yol açmaktadır. Nitekim Kömürcüoğlu Turan (2002) bu karmaşanın nedenleri olarak dört durumdan bahsetmektedir. İlk durum tasarımda terminolojinin, açıklıkla anlaşılmamış olması böylelikle kelimelerin farklı anlamlarda ve biçimlerde kullanılması, ikinci olarak yeterince çalışılmamış, çok işlenmiş bir konu olmamasıdır. Bunun yanı sıra hoca, uzman tasarımcı ve öğrenci ya da deneyimi az tasarımcının anlayışları arasındaki (deneyime dayalı) fark bu bulanıklaşmanın nedenini oluşturmaktadır. Son olarak bu terminoloji karmaşasını oluşturan nedenlerden biri ise tasarım yaklaşımlarında bireysel farklılıkların ve çeşitliliklerin fazla olması ve bunun sonucunda tekillikten çok uzak bir terminoloji kullanımınıdır (Kömürcüoğlu Turan, 2002). Bu anlamda tasarım ifadelerinin sürekli bir transformasyona uğradığını belirten BIRD (2008), bu durum için geliştirmiş oldukları sözlükle bu akışa müdahale etmekten ziyade terminolojinin profesyonel kavranışına dair bir başlangıç oluşturmak istediklerini ifade etmektedirler. Yazarlar ise bu terminolojide yaşanan bu karmaşanın nedenlerini iki ana başlık altında toplamaktadırlar: farklı deneyim ve bakış açıları ile ilişkili olarak çok anlamlılık yani bir kelimenin birden fazla anlam içermesi, ikincisi ise maksadı ifade eden kelimenin gerçek anlamının bilinmemesidir.

Mevcut tasarım eğitiminde önemli bir aşama olan jürilerde ele alınan en belirgin başlıklardan birisi ister ürün, isterse grafik çalışma haliyle olsun bahse konu olan tasarımın "arkasında" olandır. Bu "arkada olan" kimi zaman *tasarımın fikri, düşüncesi, nosyonu, kavramı, konsepti, felsefesi, anlayışı veya yaklaşımı ve hatta felsefesi* olarak ifade edilir. Ancak her biri farklı şeye işaret eden bu ifadelerin sıklıkla birbiri yerine kullanılması yaygındır. Esasen birbirine çok yakın anlamlara sahip olduğu düşüncesi ile kullanılan bu ifadelerin arasındaki farkları ortaya koyan bir arayış, bunlardan hangisinin hangi durumlarda kullanılacağını belirlemede oldukça önemlidir. Bu bağlamda tasarımın felsefesini ileride detaylı şekilde değerlendirmek üzere bir kenara koyulacak olup değerlendirmemize felsefeye oranla kullanımı daha az riskli olduğu düşünülen ve bu yüzden kimi zaman daha "sorumluzca" kullanılan popülerleşmiş tasarım kavramı ifadesi ile başlanacaktır. Değerlendirmelerde elbette ki eksikliklerin olduğu izahından varestedir. Ancak bu eksikliklerin olumlu yönde geleceğe dönük değerli tartışmalara zemin hazırlayarak bu konudaki ardıl çalışmalara bir yol açacağı düşünülmektedir.

TASARIM TERMİNOLOJİSİ

Bir şey hakkında tanımlanmış, çerçeveleri belirlenmiş umumi fikir olarak ifade edilebilecek *kavram*, içeriğinde anlamayı barındırır. Eğer kavram, bir şey ve onu anlama hakkında ise, varolanı bilmek önkoşulunu gerektirir. Dolayısıyla dış dünyada gerçekte varolan kavranıyor ise, kavram varoldan sonra gelmektedir. Yani ilk olarak varolan vardır, varolan *anlama* ile zihinde var edilir, anlamın zihinde yakalanması ve bu işin sonucunu gösteren her türlü akt ile kavram oluşur. Diğer taraftan dış dünyada doğrudan karşılığı olmayan varlıkların ki bunların arasında insanın yaratma gücünün ürünü olan tasarım gibi varolanları da koyabiliriz, var olmasında da kavram temeldir (Hatchuel ve Weil, 2009). Bu haliyle bakıldığında ise bu sefer kavram varoldan önce gelmektedir. Yani kavram, bir taraftan varolanın bilme ile oluşabilmesine diğer taraftan varolanın bilenebilmesine yönelik bir çerçeve oluşturulmasına hizmet etmektedir. Kavram dış dünyada varolmayanın oluşabilmesi için bir çerçeve sağlarken onu bir kalıba sokmaya çalışmaktadır (Kömürcüoğlu Turan, 2002). Bu anlamda *tasarım kavramı* dış dünyada olmayan bir şeyin varolabilmesi için oluşturulan çerçevedir ve daimi suretle tasarım nesnesinden önce gelmektedir ki tasarım nesnesini o kalıplar içinde var olabilsin. Bu kavram, eğer becerilebilmiş ise, fiziki bir tasarımın araçsallığı ve vesilesi ile açık ve idrak edilebilir bir hale gelmektedir. İster sözel isterse görsel olsun veya diğer duylara hizmet etsin; fiziki tasarım, tasarım kavramının vuku bulması için uydurulan bir imdir. *Tasarımda kavrayış* (idrak) ise, bir algı içeriğinin yani tasarım kavramının doğrudan doğruya kavranması, algı içeriğinin tüm fiziki ve soyut algıları içerecek hali ile zihinde topyekûn bütünleştirilmesidir. Örneğin; biz karşımızda tasarım nesnesi olan varolanı, anlayabilmek ve kavramak için, tasarım kavramınca oluşturulan çerçeveye sokmaya çalışırız. Yani o çerçeve dahilinde bilenle anlaşılın nesne arasında bir bağıntı kurulur, nesne idrak edilir. Kavram ile karıştırılan, sinonim olarak kullanılan bir hususta *nosyon*, yani *mefhum*dur. Aralarındaki fark; kavram bilişsel bir eylemdir ki bir şey hakkındaki fikirdir. Mefhum ise algısal, sezgisel ve bireyseldir; bir şey için hissedilen fikirdir. Mefhumda sezilene akıl katılarak (fehim durumu) kavrama ulaşılmaktadır. Dolayısıyla *mefhumda* kişinin kişisel izlenimine veya bir şey deneyimine dayanan bireysel bir kavram olacaktır (Deckers ve ark, 2012). Bu haliyle mefhum daha soyut olanı önceler. Mefhum yani hissedilen, akıl ile buluştuğunda kavrama ulaşılmaktadır (Kömürcüoğlu Turan, 2002). O yüzden bir tasarım kavramında soyut (mücerret) ve somut (müşahhas) olan aynı anda bulunabilmektedir. Örneğin bir otomobilin insani olması mefhum iken, insani olmak için somut şekilde insani önceleme kavramsal bir tutumdur.

Tasarım fikri (tasavvuru) ise tasarım nesnesinin odak noktası olarak kullanılan, bir tasarımcının kelimeler ile formüle ettiği zihni bir fonksiyonudur. Tasarım fikri, tasarımcı zihni tarafından tahayyül ettiği nesneye göre onun hayâlidir (*idea-* yani resmedilmiş

sureti), nesneyle temas eden zihne göre ise onun algısıdır. Tasarım fikri içeriğinde hem nesneye ait görünür maddi bilgiyi (*connaissance*) hem de nesneye ait ancak gayret ile hissedilebilecek veya sezilebilecek bizde ortaya çıkacak nosyonları içermektedir. Tasarım fikri, Öktem (2003)'ün tanımı ışığında nesneye ait birçok niteliği içerdiğinden bileşik fikir (*idéescomplexes*) olarak tanımlanabilir. Bu birleşik fikir tasarım nesnesine ait farklı ilişki ve niteliklerini ele alan kimi zaman alt bileşik fikirlerden kimi zaman ise kısmî fikirlerden (*idéespartielles*) oluşur. Eğer nesneye ait kısmi bir fikir daha alt bir fikirden oluşmuyorsa somut fikir (*idéesconcrète*) yani bir kaliteyi, bir aksiyonu (*action*) veya bir duyguyu (*passion*) belirten *sıfat* halindedir. Her tasarım fikri en altta sıfat haliyle genel somut fikirlere dayansa da bileşik fikir haline dönüşene kadar zihnimize oluşan soyut nosyonları da içereceğinden kişiselleşmekte ve çeşitlenmektedir. Diğer taraftan *tasarım düşüncesi*, tasarım fikirlerinin birbiri ile ilişkilendirilmesidir. Bu ilişkilendirme sonucunda tasarım hakkında hem yaratım ve izlenim anlamında bir *hüküm* (*judgement*) oluşur. Dolayısıyla tasarım düşüncesi tasarım fikirlerini incelemektedir. Tasarım düşüncesi farklı tasarım fikirleri arasında uygunluğu tahlil eder, uygunluk koşulu ile bir bütün olduğu takdirde tasarım düşüncesi dile dökülerek hükme ulaşılır. Eğer düşünce dile dökülüyorsa o halde hüküm haliyle başkalarının önüne çıkarılmış olur. Yani tasarım fikirleri birbirleri ile ilişkilendirilerek tasarım düşüncesine, düşünce ise dile dökülerek hükme, hüküm ise başkalarının önüne konduğunda bir *önerme* yani tartışmaya açık bir teklif haline gelir. Herhangi bir ürün, içeriğinde aynı kavrama sadık kalan ve muayyen bir probleme çözüm getiren müstakil fikirler içerebilmektedir. Bu fikirlerin birbiri ile tutarlı şekilde ilişkilendirilmesi ve öneri haliyle sunulması o projenin tasarım düşüncesini oluşturmaktadır. Bu haliyle tasarım düşüncesinden kasıt tasarım fikirlerinden oluşan tutarlı bir bütünlüktür.

Tasarım Anlayışı ve Tasarım Yaklaşımı

Tasarımın "arkasında" olduğu düşüncesi ile sıklıkla ifade edilen diğer iki şey ise *tasarım anlayışı* (approach, telakki, zihniyet veya mantalite) ve *tasarım yaklaşımıdır* (kim zaman bakış). Anlayış denildiğinde, basit anlamda bireyin veya toplumun kendi takdirleri ve bakış açıları bağlamında bir şeyi bir şey olarak saymaları ifade edilmektedir (TDK). Anlayışta öznel ve kolektif hususlar bulunduğundan bir şeyin gerçekte olduğu şekilde sayılması koşulu bulunmaz. Aksine anlayışın içeriğinde kimi zaman kolektiflik barındırması, onun duyuş ve düşünüşteki birliktelik halini oluşturur. Bu haliyle anlayış, belirli bir toplulukta bireyler arasında her zaman olan farklılıkları göz ardı ederek tüm bireylerde ortak özü öne çıkarmaktadır. Dolayısıyla anlayış, bir toplum veya kültürün üyelerinde ortaktır, bireyleri o topluluğa bağlayan en sağlam ve son derece istikrarlı ve kalıcı bağıdır. Tasarım anlayışı ise farklı tasarım düşüncelerinin arkasında geride kalan ortak özdür. Örneğin Danimarka tasarım anlayışı veya Bauhaus anlayışı denildiğinde farklı

tasarımcıların düşüncelerinin ardında kalan ortak özü, zihniyet atmosferini, diğer bir deyişle mantaliteyi ifade edilmektedir. O halde tasarım anlayışı tasarım düşüncelerinin içindeki müştereklikler nedeni ile hem bir mensubiyet barındırmakta hem de bütünü inşası için ilksel ve kısmi ortaklıklara sahip tasarım düşüncelerine ihtiyaç duymaktadır. Yaklaşım ise daha ziyade bir konuyu ele alış, inceleyiş, ona bütünsel olarak bakış biçimidir. Genel bir ifade ile bir anlayış daha sonra bu anlayış kapsamında yaklaşımlar vardır. Dolayısıyla ortak bir anlayış dâhilinde o anlayışa sadık kalarak gerçekliği hangi açılardan, hangi ilişkiler içinde, hangi düzlemlerde görmeleri gerektiğini de belirleyen farklı yaklaşımlar olabilir. Farklı düşüncelerin arkasındaki ortak öz anlayışı beslerken, ortak öz dışında kalan hususlar yaklaşımı beslemektedir. Yukarıda farklı tasarım düşüncelerinin ardında kalan ortak özü tasarım anlayışı olarak tanımlarken, ortak olanların dışında kalanları değerlendirme dışı bırakmış olduğumuz hem farklılıkları hem de ortak olanları içeren en genel alan *tasarım yaklaşımı*dır. Tasarım anlayışı ve tasarım yaklaşımı arasındaki farkı soyut bir şema üzerinden açıklayalım. Örneğin elimizde farklı tasarım düşüncelerinin olduğu bir kavram alanı olduğunu varsayalım. Bu tasarım düşüncelerinde müşterek olan/lar tasarım anlayışı olurken, tasarım yaklaşımı o ortaklığa sadık tasarım düşüncelerinin kendi arasındaki farklılık ve ortaklık bütünüdür. Bu anlamda farklı tasarım anlayışları farklı ortak özüleri nedeni ile çatışabilir ancak yaklaşımlar aynı anlayış altında kendi içlerinde ortak olan özü yorumlamada farklılaşmaktadır.

Tasarım Felsefesi

O halde *tasarım felsefesi* nedir? Tasarım felsefesini anlamak için evvela genel hataları engellemek için felsefenin ne olduğunu, onun *metafizikten* farkını ortaya koymak gerekmektedir. Her tasarımcının, tasarım kavramına yaklaşmak için başlangıç noktası vasfına sahip farklı ontolojik kabul katmanlarından oluşan (*genusproximum*) ve bu kabuller doğrultusunda sınırlarını tanımlamaya çalışan (*differentiaspecifica*) *suigeneris* muayyen duruşu bulunmaktadır. Gerçekte bu duruşlardan her biri, tasarım dünyasının varlığa açılan alternatif pencereleri gibidir. Bu nedenle bir disiplinin varlığa bakışını anlamak, birbirinden farklılaşan pencerelerden topyekûn bakışı gerektirir. Buchanan (1991)'a göre, araştırmacıların hangi bakış penceresini seçtikleri gizemini korusa da, pencereler, pencereden bakanların ortak ontolojik kabulleri üzerine inşa edilmektedir. Ortak ontolojik kabullerin dayandığı nokta ise dünya görüşüdür (*Weltanschauung*). (Buchanan, 1991). Dünya görüşü kavramı, Kant'a göre, insan aklının algılama gücü olarak görülmüştür. Kant'a göre, varlıkları kavramak için, duyu bilinciyle elde edilen bilginin (*Anschauung*) ötesinde bir şeylere ihtiyaç vardır (Kant, 1987). İnsanın varlığa dair duysal bilinci ötesinde geliştirdiği dünya görüşü, var olanları birbiri ile ilişkilendiren sezgisel ve imgeleme dayalı boyutları içermektedir. Bu haliyle dünya görüşü, hem varlığı açıklamaya çalışır, hem de ona karşı nasıl bir tutum ve davranış geliştirilmesi gerektiğini

belirleyen bir duruşu ortaya koymaktadır. Tasarım eyleminin arka planını oluşturan dünya görüşü, çoğu zaman süreç içinde açık ve net olarak ifade edilmeyebilir. Daha da ötesi, tasarımcı, çoğu zaman sahip olduğu dünya görüşünün farkında dahi olamayabilir. Ama bu durum tasarımcıda yerleşik dünya görüşü ile varlık karşısındaki tutum ve davranışlara kılavuzluk eden ontolojik kabulleri ile ilişkisinin varlığını ortadan kaldırmaz. Ontolojik kabuller, Collingwood (1940) 'un tanımladığı *mutlak ön kabuller*'e benzer özellik göstermektedirler. Bu da bizi metafizik alanına taşır. (Collingwood, 1940)

Collingwood (1940)'un mutlak ön kabuller öğretisini anlamının ilk yolu onun özel bilim, metafizik ile felsefe arasındaki ayırım kurgusunu incelemeyi gerektirmektedir. Collingwood (1940)'a göre, hakikati bütün olarak değil, parça parça ele alan tasarım gibi her özel bilimin belli mutlak ön kabulleri ve dayanakları vardır. Mutlak ön kabulleri ortaya koymak ise metafizik bir etkinliktir. Metafizik, mutlak ön kabulleri ortaya koyarak özel bilimlerin inceleme nesnesine nasıl yaklaşacağını belirler ve özel bilimlerin temelinde yer almaktadır. Bu nedenle evrenseldir. Ancak ona göre, metafizik, mutlak ön kabulleri sadece ortaya çıkarırken, felsefe mutlak ön kabulleri tahlil etme ve yargılama imkânına sahiptir. Bu haliyle refleksif düşünce (düşünce olarak düşünce) olarak felsefe, metafiziği içerir ancak ondan farklı olarak mutlak ön kabulleri dönüştürme/yargılama gücüne sahiptir. Felsefeyi refleksif düşünce yapan özelliği onun salt bir nesne hakkında düşünmemesi, her hangi bir nesneyi düşünürken aynı zamanda, o nesneye ilişkin kendi düşüncesini tahlil etmesinden kaynaklanmaktadır. Refleksif düşünce ikinci dereceden bir düşüncedir. Birinci derece düşünce, öznenin kendisi dışında bir nesneye dönük düşüncesidir. Bu düşünce neticesinde özel bilimlerin bilgisi olan klasik anlamda bilgi (özne ile tasarım nesnesi arasındaki ilişki) açığa çıkmaktadır. İkinci derece düşüncede ise öznenin kendi dışındaki nesneyle girdiği ilişki değil öznenin kendini nesneleştirerek kendisi üzerine düşünmesini kapsar. Felsefi düşünce, bu haliyle, hem birinci hem de ikinci dereceden düşünceyi içerir. Collingwood (1940)'un söylemleri üzerinden gittiğimizde, bir özel bilim olan tasarımın mutlak ön kabullerini ortaya koyan uğraşa *tasarımın metafizik boyutu*, bu mutlak ön kabullerin sorgulandığı alana ise *tasarımın felsefesi* demek yanlış olmaz. Tasarımın metafizik ile buluştuğu noktada, metafizik tasarımın mutlak ön kabullerini ortaya koyarak tasarımın inceleme nesnesine nasıl yaklaşacağını belirlemektedir. Tasarım felsefesi ise, eleştirel bir etkinlik olarak, hem tasarımın mutlak ön kabullerini koyan metafiziği içeren bir etkinliktir, hem de reflektivite bağlamında bu kabulleri kendi eleştirel kıstaslarına göre kendi eleştiri mekanizmasından geçirir. O halde tasarım felsefesi önce mutlak ön kabulleri ortaya koyan metafiziğe ihtiyaç duymakta, daha sonra bu mutlak ön kabulleri yargılayarak göreceli ön kabuller haline getirerek tartışma zemini hazırlamaktadır. Örneğin, Uluoğlu (2012), *Mimarlığın Ontolojisi ve Sözde 'Yıkım'ı Üzerine* adlı çalışmasında mimarlığın her zaman için mimarlık ürününü 'tek' ve

'özel' bir 'nesne' olarak ele alan bir ontoloji ile kendisini tanımladığını belirterek, seri üretim, kitlesel tüketim, homojenleşme, aleladeleşme ve metalaşma gibi kapitalist motivasyonlu pratiklerin mimarlığın mevcut ontolojik tanımını yıkıma uğratacak ya da köklü bir değişime götürecektir ve dolayısıyla kuramını ve epistemelerini değiştirecek bir etkisinin olup olmadığını tartışmaktadır. Bu haliyle, Uluoğlu (2012), önce metafizik boyutta ontolojik bir kabul olarak mimarlık ürününü 'tek' ve 'özel' bir 'nesne' olarak tanımlamakta, felsefe boyutta ise bu kabulü mevcut pratikler üzerinden sorgulamaktadır. Tasarım felsefesini tasarımın arkasında olan diğer hususlardan ayıran, onu düşünce hiyerarşisinde en üste taşıyan, genel ve muayyen bir duruşu ifade eden müstesna bir özelliği bulunmaktadır. Dolayısıyla tasarım felsefesi, her tasarım probleminde dayanak olarak başvuru alan, her tasarım probleminde yinelenen, izleri gözlemlenen genel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın örneğin tasarım kavramı, yine felsefeyi dayanak olarak alan, ancak belirli bir problem karşısına bağımsız şekilde üretilen bir yorum çerçevesidir. Bu haliyle tasarım felsefesi, sırtını dünya görüşüne dayayan ve tasarımın arkasında olan her şeyin başlangıç noktası olarak karşımızda durmaktadır.

SONUÇ

Tasarımın önermelerinin arka planındaki kavram ve bunlar arasındaki ilişkileri araştırmak zorlu ancak çok mühim bir meşguliyettir. Bu anlamda tasarımın arka planını oluşturan katmanlı yapı her zaman sistematik bir biçimde ve açık ve seçik ifade edilmeyebilir. Tasarımın oluşumuna ait zihinsel katmanların esrarı nesnenin tamamına sirayet eden sorular ve cevaplarda yatmaktadır. Nitekim tasarım ve nesnesine ait sorular ve cevaplar, bir tarafta metafizik bir atıf çerçevesine, diğer tarafta sürekli evirilen sosyal, ekonomik ve siyasi bir düzene dayanmaktadır. Daha da ötesi sadece tasarım ve nesnesi değil, bu varoluşların, büyük varlık dairesi (*scalanaturae*) içindeki mevcudiyetine dönük sorular ve cevaplar da tahlile dâhil edilmelidir. Bu durum çok daha katmanlı bir araştırmayı gerektirir.

Tasarıma konu olan her bir spesifik önerme nosyon ile başlar kavramla ifade edilebilir hale gelir. Kavram tasarım fikirlerinin yapı taşı iken tasarım düşüncesine bu fikirlerin birbirleriyle tutarlı şekilde ilişkilendirilmesi neticesinde ulaşılmaktadır. Önerme halinde sunulan tasarıma konu her proje, en geride tasarıma dair ön kabullerin sorgulandığı genel bir felsefeye dayanmaktadır. Bu sorgulama bir anlayışa, aynı anlayış altında üretilen farklı çıkarımlar ise farklı yaklaşımlara sebebiyet vermektedir.

Tasarım önermelerinin değerlendirildiği eğitim jürilerinde terminoloji hâkimiyeti eksikliği nedeni ile oluşan mana (maksat) ile lafız (söyleyiş) farkı, tartışma eksenin oturmamasına, anlam olarak ittifak edilmeyen hususlarda sonu gelmeyen tartışmalara

yol açmaktadır. Diğer taraftan önerme ile verilmek istenen mesajın kademeli şekilde inşa edilmemesi, tasarım önermelerinin çoğunun dayanaksız şekilde sunulmasına ve eksik bir yöntemle sınanmasına yol açmaktadır. Bu durum gerek önermeyi sunana gerekse önüne gelen önermeyi sınavına doğru terminolojinin kullanılması açısından büyük sorumluluklar yüklemektedir.

REFERANSLAR

- Bayrakçı, O. (2012). *Tasarımda İletişimsel Modeller*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları.
- Board of International Research in Design (BIRD) (2008). *Design Dictionary: Perspectives on Design Terminology*, M. Erhoff ve T. Marshall (Ed.). Basel, Boston, Berlin: Birkhäuser Verlag AG.
- Buchanan, J. M. (1991). *The Economics and the Ethics of Constitutional Order*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Collingwood, R. G. (1940). *An Essay on Metaphysics*. Oxford : Clarendon Press.
- Crilly, N., Maier, A. ve Clarkson P. J. (2008). Representing Artefacts as Media: Modelling the Relationship Between Designer Intent and Consumer Experience. *International Journal of Design*, 2(3), 15-27. (Erişim tarihi 4 Kasım 2018) Erişim adresi: <http://www.ijdesign.org/index.php/IJDesign/article/view/429>
- Crilly, N., Good, D., Matravers, D. ve Clarkson P. J. (2008). Design as Communication: Exploring The Validity and Utility of Relating Intention to Interpretation. *Design Studies*, 29, 425-457. DOI:10.1016/j.destud.2008.05.002.
- Deckers, E.J.L., Levy, P.D., Wensveen, S.A.G., Ahn, R.M.C. ve Overbeeke, C.J. (2012). Designing for Perceptual Crossing: Applying and Evaluating Design Notions. *International Journal of Design*, 6(3), 41-55. (Erişim tarihi 15 Kasım 2018) Erişim adresi: <https://pure.tue.nl/ws/portalfiles/portal/3457475/356248588455973.pdf>
- Hatchuel, A. ve Weil B. (2009). C-K Design Theory: An Advanced Formulation. *Research in Engineering Design*, 19, 181-192. DOI:10.1007/s00163-008-0043-4
- Kant, I. (1987). *Critique of Judgement*. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Kömürcüoğlu Turan, N. (2002). *Tasarım Sürecinde Bilişsel Yeti Olarak İmgelem ve Kavram*. (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öktem, Ü. (2003). John Locke ve George Berkeley'in Kesin Bilgi Anlayışı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43(2), 133-149. Erişim tarihi (14 Kasım 2018) Erişim adresi: <http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/1105>
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük. Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>
- Uluoğlu, B. (2012). Mimarlığın Ontolojisi ve Sözde 'Yıkım'ı Üzerine. *E-skopdergi*, sayı: 2.